

**Тақырып: Әлеуметтік-этникалық
қауымдастықтар.
Этнос, халық, ұлт.**

Орындаған: Нурмахаш Дилнура

Курс: 1

Мамандығы: Жалпы медицина

Тобы: 113А

Қабылдаған: Кызырова А. А. Қазақстан
тарихы және әлеуметтану-гуманитарлық
пәндер кафедрасы

Алматы 2021 жыл

ЖОСПАР

- ❑ КІРІСПЕ
- ❑ НЕГІЗГІ БӨЛІМ
 - 1.Этнос және ұлт
 - 2.Қоғамдағы ұлттық және этникалық қатына
 - 3.Ұлт мәселесі және оның құрылымы
- ❑ ҚОРЫТЫНДЫ
- ❑ ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

КІРІСПЕ

Этнос белгілі бір сыртқы түр-келбеттің ортақ белгілері, сондай-ақ біршама қалыпты мәдениеті және тіл белгілері бар, мінез-құлық, қоғам және басқа ұлттар мен нәсілдерге ұқсайтын адамдар тобының тарихи қалыптасқан бірлестігі, одағы. Этностың сипатын, қатынасын көрсететін және басқа этностардан ажырататын белгілері: тіл, халықтық өнер, әдет-ғұрып, дәстүр, қалыптасқан тәртіп, дағды, яғни ұрпақтан ұрпаққа беріетін мәдениет компоненттері. Бұлар өзіндік ерекшеліктері бар этностық мәдениетті құрады

Этнос және ұлт

Этнос дегеніміз бір мемлекет территориясында өмір сүретін адамдардың тұрақты өзара әрекеті. Сонымен этностың негізгі белгілеріне тіл, өнер, әдет-ғұрып, мәдениет, т. б. білігі жатады. Олар жиынтығында белгілі этникалық мәдениетті құрады. Әдетте этнос территориялық және экономикалық бірлік негізінде құрылады. Қазіргі ұлттар - дамыған капитализмнің жемісі. Ал тайпа, халық, этностар қазіргі ұлттар қалыптасқанға дейін пайда болған

Этнос және ұлт

Қазіргі заманғы ең негізгі этностық топ-ұлттық топтасу.

Ұлт дегеніміз территория бірлігі, тіл бірлігі, мәдениет бірлігінен көріетін психикалық кейіп бірлігі және экономикалық өмір бірлігі негізінде тарихи қалыптасқан адамдардың тұрақты қауымдастығы. Халықтық этнос құлиеленуші және феодалдық қоғамдарға тән қауымдастық еді. Оның негізгі белгілері территория, тіл және психикалық кейіп бірлігі болды, бірақ корольдік, князьдық, хандық-сұлтандық сияқты толып жатқан ұсақ феодалдық қауымдастықтардың арасында тұрақты экономикалық қарым-қатынас, бірлік болмады, сондықтан бытыңқы шаруашылық негізінде ұлттық қауымдастық қалыптаса алмады.

Ұлт этностың жоғарғы типі – ортақ тілі, қалыптасқан мәдениеті, біріктіруші сал – дәстүрлері мен діні бар адамдардың әлеуметтік бірлестігі. Сонымен бірге көптеген ұлттардың ортақ аумағы, ортақ эконмикасы, сол ұлт өкілдерінің біріктіретін мемлекеті болады. Ұлттың қалыптасуында адамдардың бірлігінің бастауы болатын ортақ этногенетикалық тек те маңызды рөл атқарады. Осындай талап тұрғысынан қарастырғанда «ұлт және этнос» ұғымдары біріне – бірі өте жақын, екіншісі біріншісінің туып, қалыптасуына негіз болады.

Этностан айырмашылығы ұлттар этностық белгілерде қоса саяси, экономикалық және әлеуметтік белгілерге ие болады. Дегенмен, әлі де философиялық және саяси - әлеуметтік ой - пікірде «ұлт», «этнос» категориялары туралы бір арнаға тоғысқан түсінік қалыптаспаған. Жер шарында 2.мыңнан астам ұлттармен этностар бар. Олар 5.мыңнан астам диалектілерде сөйлейді 330 – ға жуық этностың 1.мил және одан көп өкілдері бар. Ал қалған 1700 – ден астамы 1.мил-ға жетпейтің адамы бар аз санды этностар қатарына жатады. Осыншама көп санды ұлттар мен этностар әлемде 200- ден астам мемлекеттерге біріккен.

Этнос және ұлт

Этникалық сана-сезім - этнопсихология ұғымынан көрі шағын, соның компонентіне енетін түсінік. Ол ұлттарды бір-біріне ажыратып тұратын айырықша белгі емес, тек әлеуметтік-психологиялық құбылыс. Ұлттық сана-сезім өз ұлтының әлеуметтік-этникалық мәнін түсіну, ұлтаралық қатынастарда қандай жағдайға ие екендігін, жалпы адамзат дамуында қандай үлесі барын ұғыну, әрі өзге халықтармен бірдей бостандықта өмір сүріп, өзінің салт-санасын, дәстүрін, мәдениетін т.б. жағдайларды жете түсіну болып табылады.

Этникалық мүдделер мен бағдарлар - этнос өкілінің өз этнос тұтастырын, бірлігін сақтауына бағытталған, оның мотивациялық көрінісін бейнелейтін қоғамдық-психологиялық құбылыс. Ұлттық мүдделер мен бағдарлар адамдардың іс-әрекеті мен жүріс-тұрысын қалыптастыратын негізгі қозғаушы күш болып саналады. Қандай да болмасын халықтың ұлттық мүддесіне күмән келтіру, сол ұлттың намысына, ар-ұжданына, өмір жолына дақ салумен, тіпті оның мемлекеттік қауіпсіздігіне қатер төндірумен бірдей.

Қоғамдағы ұлттық және этникалық қатынастар

Республикамызда әрбір адамзаттың қай ұлтқа, қай партияға және қай дінге жататынын өзі ұйғаруға және оны көрсетуге немесе көрсетпеуіне болады. Әркімнің ана тілі мен өзінің төл мәдениетін пайдалануға, қарым – қатынас тілін, тәрбиені, оқуды және шығармашылықты еркін таңдап алуға құқығы бар.

Қазақстанда қазір 130 – ға жуық ұлттар мен ұлыстардың, этникалық топтардың өкілдері өмір сүріп жатыр. Олардың әрқайсысы өз ұлтының көркеюін қалайды, өз ана тілінде сөйлегілірі келеді, өздерінің балаларын, немерелерін өз ұлттық дәстүр, әдет – ғұрып, мәдениетіне сай тәрбиелеп, баулығылары келуі - табиғи, заңды нәрсе. Сондықтан біз өзге ұлт өкілдерін кемістпеуіміз, шеттетпеуіміз керек. Өйтсек, оларды өз ұлтымызға қарсы қойып, ашындырып аламыз. Сондықтан осы атамекеннің иесі – қазақ халқы республикамыздағы басқа халықтардың басын қосып, оларға ұйтқы болып, бір қоғамға топтастыруға тырысқанымыз абзал.

Ұлт мәселесі және оның құрылымы

Біздің көп ұлтты республикамыздың саяси өмірінде ұлтаралық қатынастың алатын орны зор. Қоғамда таптар, әлеуметтік топтармен қатар этникалық құрылымдар: ру, тайпа, халық, ұлт деген ұғымдар бар. Осы күнгі дүниеде 2 мыңнан астам ұлттар мен ұлыстар бар. Ұлтаралық қатынас күрделі әлеуметтік - саяси проблема. Осы тұрғыдан келгенде, ұлтаралық қатынаста саясат шешуші, негізгі, басты орын алады.

Саясат тұрғыдан қарағанда ол проблемалар: ұлтаралық қатынас, ұлттық және интернационалдық мүдделердің арақатынасы, ұлттық мәдениет және ұлттық тілдердің ерікті түрде жүргізілуі және дамуы, басшылыққа ұлттық кадрлардың қатысуы. Осы саяси мәселелерді шешу үшін ұлттың тарихи дәстүрін, әлеуметтік көңіл күйін тағы көптеген факторлармен санасу керек. Ұлт мәселесі барлық уақытта нақтылы - тарихи мазмұнда болады.

Ұлт мәселесін шешудегі кейбір саяси принциптер

Ең алдымен ұлттардың өзін - өзі билеу құқығы. Ол мәселе қазіргі уақытта нақтылы, ашық, тікелей қойылуының нәтижесінде республикалар өздерінің егемендігін, тәуелсіздігін жариялады, соның нәтижесінде Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы пайда болды.

Ендігі принцип тіліне, дініне, нәсіліне, ұлтына қарамай ұлттардың толық тең құқықтығын қамтамасыз ету. Ол мемлекеттік дәрежеде халықтың қолдауымен шешілуге тиісті. Содан кейінгі принцип интернационализм.

Қорытынды

Біздің республикамыз көп этносты болғандықтан, қарым-қатынастағы өзара әрекет нәтижесі қандай да болмасын іс-әрекет түрлерінде, еңбек салаларында, оқу процесінде, тұрмыс-тіршілігімізде байқалады, сондықтан ерекше белсенді тақырыптардың бірі болып табылады.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. А.И Кравченко Социология учебное пособие Екатеринбург 1998
2. Ю.П. Андреев . Н.М.Коршевская , Н.Б. Костина Социальные институты : содержание , функция , контроль . Свердловск 1998
3. Американская социология . Перспектива проблемы , методы . М.1972

